

alkalmakat, tudományos műhelyeket, szellemi és tárgyi gyűjtéseket szervez, alakít. Érdeklődési köre a gyűjtemény alapjellegét tekintve a megyére, a vidékre (Érmellék) és magára a településre irányul. Ezek mellett fontosnak tartottuk 2019 januárjától a múzeumpedagógia beindítását is, amely tíz különböző témájú foglalkozást ölel fel, a rendhagyó alkalmakat leszámítva.

A településen működő Értéktár Bizottság és az emlékház létrehozott egy digitális adattárat, ahová a településen gyűjtött szellemi és tárgyi emlékek kerülnek feltöltésre, jelenleg még a munka folyik, de remélhetőleg hamarosan a kutatók és az érdeklődők számára elérhető lesz. Fotók, videók, hanganyagok, iratok, interjúk, tárgyak képei és még sorolhatnánk az Álmosdi Digitális Adattárba feltöltött értékeket.

Az intézménybe történő bejelentkezés telefonon egyeztetett időpontban keddtől vasárnapig Nagy Gergőnél (Tel.: 06–30–620–73–29) történhet meg, illetve email-en: koltsejferencemlekhaz@gmail.com címen.

Nagy Gergő

A Bem–Petőfi-körkép látogatókönyve a Felső-Kiskunsági Emlékek Háza gyűjteményében

Nemzeti kulturális kincseink egyik, több mint egy évszázaddal ezelőtt keletkezett, majd eltűnt gyöngyszeme került gyűjteményembe 2019. március 11-én. Különös időegybeesés, hogy 1849. március 11-én győzött a nagyszebeni csatában a Bem József vezette magyar sereg, és 1898. március 11-én avatták fel Budapesten a Bem–Petőfi-körképet, mely ezt a csatát ábrázolta. Ezen monumentális mű kiállításának emlékkönyvét bízta rám megőrzés feladatával a sors. Az 1848–49-es forradalom és szabadságharc 50. évfordulóját ünnepelte ez idő tájt az ország nemzeti érzelmű lakossága.

A bejegyzések tanúsága szerint a hatalmas tömeg könnytől csillogó szemmel, ámulattal nézte a 120 méter hosszú és 15 méter magas körképcsodát. Ezen alkotás méltó párja volt Feszty Árpád *Honfoglalás* című, Ópusztaszeren ma is látható körképének. De hogyan is jött létre ez az érzelmeket felkavaró, gigantikus vizuális élményt nyújtó alkotás?

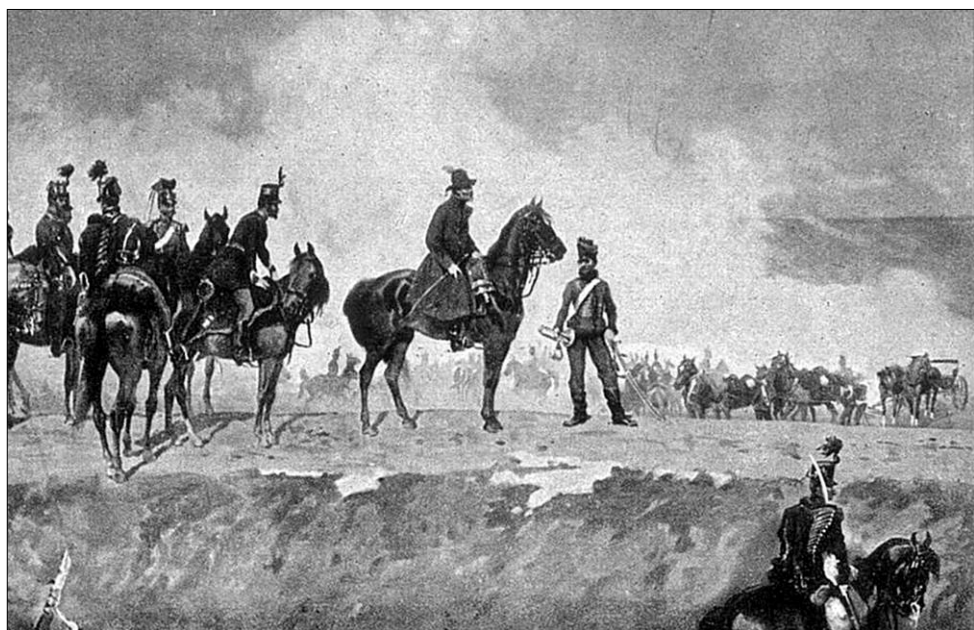
1897-ben történt, hogy a hazáját szívből szerető, anyagiakban nem szűkölködő magyarok részvénytársaságot hoztak létre egy nemzeti díszmű elkészítésének érdekében. Kiválasztották a szabadságharc egyik győztes ütközetét, Nagyszeben bevételét az osztrák és orosz csapatok ellenében. A magyar haderőt a lengyel Bem József tábornok vezette, így ez a diadal az ő nevével forrt össze. A magyar sereget olasz légionáriusok, székelyek, jászkunok, lengyelek alkották, szép közös siker volt ez a diadal.

A hagyományos lengyel–magyar barátság jegyében Styka Jant, a lengyel festőművészt, valamint Spányi Bélát és Vágó Pált kérték fel a mű elkészítésére. Styka a *Kościuszko győzelme* című képével már bizonyította rátermettségét. Vágó hiteles magyar művészi stílusával, Spányi pedig nagyszerű tájképfestői szaktudásával járult hozzá a sikerhez. Munkatársként közreműködtek még: Schönchen, Popiel, Rozwadowszky és Wiwiorszki lengyel festőművészek is.

Az alkotók a tájat, hadmozgásokat, csapatelhelyezkedéseket, az egyének tartózkodási helyét a legpontosabban, leghitelesebben kívánták ábrázolni, ezért Nagyszébenbe utaztak a vázlatok elkészítéséhez.

Segítségül hívták a csatában 50 évvel azelőtt részt vett, még élő honvédeket is. Segített Bem egykori hadsegéde, Pütkösti Gergely őrnagy, Fritsch őrnagy a XI. zászlóaljából, Nagy Sámuel székely őrnagy, Szöllősy István és Szabó Lajos marosvásárhelyi egykori honvédek és még sokan mások.

1897. április 20-án Styka Jan Lembergben a Kilinsky parkban felépült körcsarnokában elkezdődött a munka művészi megvalósítása. Styka festette Bem tábornokot, vezérkarát, Bethlen Gergelyt és huszárait, valamint a lován ülő és integető Petőfi Sándort. Vágó vállalta a székelyek támadásának és a honvédek rohamának megörökítését. Vágó Pál a teljes táj-kép festésén dolgozott a lengyel kollégák segítségével. A Krumm-patak hídjánál zajló csataképen látható még Egressy Gábor neves színész, az idő tájt honvédtiszt, és Erdőssy Rafael bencés tábori káplán, Czetz János ezredes, Dobai József őrnagy, Zarziczki százados, gróf Teleki Sándor, Kemény Farkas és Hrabovszki a magyar seregből. Az orosz Skariatin tábornok szintén feltűnik a táborkarával együtt, és még sokan mások. Ökrös szekerek szállítják a magyar sereg ellátmányát, amott sebesült honvédek kötögetik sebeiket. A kőhídon és környékén zajlik az öldöklő küzdelem. Szinte hallani a pokoli csatazajt, a Coburg és Württemberg huszárezred lovasrohamának a félelmetes dübörgését és a dörgő ágyúzót. Egy ágyúgolyó eltalálja az útszéli fészületet, jelezvén, hogy nincs irgalom sem embernek, sem Istennek. Muzsikáló cigánybanda húzza a marsot, bármilyen különös is ez, de az egykori szemtanúk szerint igenis ott voltak a zenészek a csata közelében. Valóságos, hű képet festettek az alkotók a nagyszébeni csatáról, a tavaszi hadjárat egyik legszebb győzelméről.

A Bem–Petőfi-körkép egy részlete

tudni, hogy honnan. A 297. oldaltól üresen maradt lapokra e dátumtól fogva a dunavecsei Nagy Pál-féle Petőfi Emlékház vendégei írták bele neveiket. Vasberényi ugyanis 1941-ben megvásárolta a Petőfi által Dunavecsein 1844-ben bérelt és lakott házat, felújította és abban rendezte be magánmúzeumát. A 373., vagyis az utolsó oldalig az ő vendégei írták be hitvallásukat Petőfi nagysága és Vasberényi elkötelezett hagyományörző és kutató munkája elismeréseképpen.

Hagyatékát, ezt a hatalmas kultúrtörténeti kincset nem vásárolta meg egyetlen hazai kulturális intézmény sem. Nem érdekelte a Bács-Kiskun megyei illetékeseket, de a dunavecsei tanácsot sem. Ez a méltatlan közömbösség így a páratlanul értékes gyűjteményt szétszóródásra ítélte, kereskedők martaléka lett, a ház pedig ma is az enyészet prédája. Szerecsére mintegy negyven műtárgyat ebből a kollekciónak begyűjtöttem. Többek között a hihetetlenül értékes és egyedi Bem–Petőfi-körkép vendégkönyvét is 1898–99-ből.

Gyűjteményemben eddig is megtekinthető volt a körkép 1898-ban összeállított és kiadott ismertetője, mely a szakmai leírás mellett a hatalmas képet 12 egymást követő tagra osztva mutatta be. Vannak még a mű részleteiről készült képeslapok, nagy méretű színes nyomatok, és a helyszínen árult Bem–Petőfi-érmék is.

A Bem–Petőfi-körkép később szomorú véget ért. Styka Jan és a részvénytársaság anyagi vitába keveredett egymással, így a festő a körképet visszavitte Lembergbe. A világháború kitörésekor Styka, hogy megmentse a bombázások elől, részletekre vágva lengyel földre szállította. Ma már kevés részletét tartják nyilván. 2001-ben Budapesten az ecseri használtcikk piacon árulták egy darabját, de sajnos nem tudtam megvásárolni.

Tudomásom szerint voltak és vannak kormányzati tervek és szándékok, hogy a Feszty-körkép mintájára (azt is lengyel festőművészek restaurálták) a Bem–Petőfi-körképet is újraraélesszék. Ezzel nemcsak a 48/49-es szabadságharcnak, de a történelmi időkben gyökeröző lengyel–magyar barátságnak ismét emlékművet avathatnánk. Kormányunk nemzeti elkötelezettsége jelentős műtárgyaink visszaszerzésére, helyreállítására, megmentésére, bizakodásra ad okot, hogy egyszer talán újra láthatjuk ezt a lenyűgözően monumentális körképet.

A vendégkönyvet pedig addig is én őrzöm a Felső-Kiskunsági Emlékek Házában Kun-szentmiklóson.

Fülöpszállási Székely Gábor

A csólyospálosi Helytörténeti Gyűjtemény

*„Sehol annyi kis szerszámot és munkaalkalmatosságot nem láthat az ember, mint ezen a vidéken. Hegyes kis karók, ásók, széles és keskeny kapák, karaszolók és faápoló szerszámok, talicskák, targoncák és húzós kis kocsik mind a közelharc fegyverei, melyeket kisemberek használnak a nagy elemmel szemben” – írta Erdei Ferenc az 1937-ben megjelent Futóhomok című könyvében. A *Harc a homokkal* című fejezetben bemutatta azt a szegénységet, amely ezt a vidéket jellemezte. A szegénység azonban „haszonnal” is járt, mivel ezek az emberek a világ életben rá voltak kényszerülve arra, hogy ha javítani akarnak sorsukon, bizony*